

Sygn.akt III AUa 547/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Alicja Sołowińska

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Barbara Chilimoniuk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 października 2018 r. w B.

sprawy z odwołania H. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

emeryturę pomostową

na skutek apelacji wnioskodawcy H. C.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 maja 2018 r. sygn. akt V U 234/18

I. oddala apelację;

II. zasądza od wnioskodawcy H. C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Teresa Suchcicka SSA Alicja Sołowińska

Sygn. akt III AUa 547/18

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 12 lutego 2018 roku wydaną w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887) oraz ustawy z dnia 19 grudnia 2009 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 965) odmówił H. C. prawa do emerytury pomostowej. W uzasadnieniu wskazał, że wnioskodawca nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, a nadto po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

H. C. w dowołaniu od powyższej decyzji, wniósł o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do emerytury pomostowej ewentualnie o uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych

Wyrokiem z dnia 18 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił odwołanie (pkt I) oraz zasądził od H. C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt II).

Rozstrzygnięcie to wydane zostało na podstawie następujących ustaleń faktycznych i argumentów natury prawnej:

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2009 r. o emeryturach pomostowych prawo do wcześniejszej emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który:

1. urodził się po dniu 31.12.1948 r.
2. ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat,
3. osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn,
4. ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.
5. przed dniem 1.01.1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,
6. po dniu 31.12.2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3,
7. nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Dalej Sąd podkreślił, że przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, zaś instytucja wcześniejszej emerytury podlega ścisłej wykładni. Przesłanki nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów o emeryturach pomostowych muszą być spełnione łącznie, co oznacza, że brak choćby jednego z tych warunków powoduje niemożność nabycia uprawnień emerytalnych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 11 września 2012 roku, w sprawie III AUa 440/12, LEX Nr 1220435).

Tymczasem w niniejszej sprawie bezspornym było, że odwołujący nadal pozostaje w stosunku pracy, co wynikało z oświadczenia H. C. złożonego na rozprawie w dniu 18 maja 2018 r. (k. 26 akt sprawy). Tym samym – zdaniem Sądu - ubezpieczony nie spełnia warunku wymienionego w art. 4 pkt 7 ustawy. Okoliczność ta powoduje, że odwołanie ubezpieczonego jest niezasadne i podlega oddaleniu, bez konieczności badania czy pozostałe przesłanki nabycia emerytury pomostowej (w tym wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r.) odwołujący spełnia. Czynienie ostatecznych ustaleń w tym przedmiocie byłoby bowiem bezprzedmiotowe, skoro nie spełnienie choćby jednego z warunków przesądza o braku podstaw przyznania świadczenia emerytalnego. Brak było jakichkolwiek podstaw aby prowadzić ustalenia w tym względzie niejako „na przyszłość”, dla celów ewentualnego kolejnego postępowania o emerytur - istota decyzji ZUS polega bowiem na rozstrzygnięciu o prawie do konkretnego świadczenia lub o jego wysokości jako całości, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo. Sąd stwierdzający spełnienie przez ubezpieczonego jednego lub więcej warunków powstania prawa do świadczenia, nie może ustalić tego w sentencji wyroku przy jednoczesnym oddaleniu odwołania ubezpieczonego od niekorzystnej dla niego decyzji (wyrok SN z dnia 15.12.2000r., II UKN 147/00 OSNP 2002/16/389; wyrok SA w Krakowie z dnia 02.10.2001 r., III AUa 1004/00). Mając powyższe na uwadze odwołanie oddalono na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik odwołującego, zaskarżonemu wyrokowi zarzucając:

1) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

a) art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że zgłoszenie danych o pracy w szczególnych warunkach przez płatnika składek na druku (...) jest przesłanką nabycia prawa do emerytury pomostowej;

b) art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że rozwiązanie stosunku pracy dotyczy aktualnego zatrudnienia, w sytuacji gdy rozwiązanie dotyczy tylko stosunku pracy uprawniającego do emerytury pomostowej z tytułu pracy w warunkach szczególnych, zaś równolegle wykonywana inna praca nie musi być rozwiązana;

c) art. 38 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez uznanie, że obowiązek płatnika składek w zakresie zgłoszenia danych o pracy w warunkach szczególnych determinuje przyznanie prawa do emerytury pomostowej podczas gdy obowiązki płatnika w tym zakresie mają niejako charakter informacyjno - sprawozdawczy, w z związku z czym brak przedłożenia ww. dokumentów przez płatnika nie może świadczyć o tym, że pracownik nie świadczył pracy w szczególnych warunkach skoro pracodawca potwierdził tę okoliczność w świadectwie pracy oraz stosownym zaświadczeniu o wykonywaniu pracy w warunkach szczególnych, które to dokumenty nie są kwestionowane;

2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a w szczególności:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie, że rozwiązanie stosunku pracy odwołującego nastąpi po koniec czerwca 2018 r. i zaniechanie przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie, co skutkowało oddaleniem odwołania, a także że rozwiązanie stosunku pracy uprawniającego do emerytury pomostowej nastąpiło w 2009 r.,

b) art. 217 § 1 w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie części zebranego w sprawie i niezakwestionowanego materiału dowodowego, tj. dokumentów w postaci świadectw pracy potwierdzających, że odwołujący po 31 grudnia 2008 r. pracował w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, i że ten stosunek pracy uległ rozwiązaniu;

c) 233 § 1 w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego w celu ustalenia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. odmówienie mocy dowodowej oświadczeniu odwołującego o rozwiązaniu stosunku pracy i dokumentów dotyczących pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. pomimo to, że dowody te są wiarygodne i spójne, co w konsekwencji skutkowało oddaleniem odwołania;

d) art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie uwzględnienia odwołania w części i wydania orzeczenia w części dotyczącej zaliczenie okresu pracy od 01 stycznia 2009 r. do 18 czerwca 2009 r. do pracy w warunkach szczególnych zgodnie z wystawianym świadectwem pracy i zaświadczeniem.

Ponadto skarżący wniósł o:

1) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentu - świadectwa pracy z dnia 26 czerwca 2018 r. na okoliczność rozwiązania aktualnego stosunku pracy oraz ostrożności procesowej o:

2) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: S. P., G. K., T. G. oraz o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z przesłuchania odwołującego na okoliczność wykonywania przez odwołującego po 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Skarżący wskazał, że powołanie ww. dowodów nie było możliwe na wcześniejszym etapie postępowania i potrzeba ich powołania się na nie wynikła później.

Powołując się na powyższe wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie H. C. prawa do emerytury pomostowej wraz z ustawowymi odsetkami oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylnie zaskarżanego wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż podniesione w niej zarzuty były oczywiście bezzasadne.

Na wstępie zaznaczyć należy, że w przedmiotowej sprawie sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe (w zakresie niezbędnym do wydania wyroku), w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego, oraz dokonał wszechstronnej oceny całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Okręgowy w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku wskazał, jaki stan faktyczny stał się jego podstawą oraz podał, na jakich dowodach oparł się przy jego ustalaniu. Stąd też, Sąd Apelacyjny ustalenia sądu pierwszej instancji w całości uznał i przyjął jako własne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania w tej części uzasadnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776). Sąd odwoławczy nie dostrzegł przy tym naruszenia przez sąd meriti prawa materialnego, w związku z czym poparł w całości rozważania Sądu Okręgowego również w zakresie przyjętych przez niego podstaw prawnych orzeczenia.

H. C. ubiega się o prawo do emerytury pomostowej na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, w której w art. 4 (i odpowiednio w art. 49 pkt 2) ustalono przesłanki nabycia takiego prawa wśród, których w pkt 7 ustalono warunek rozwiązania umowy o pracę. Podkreślić trzeba, że ustawowe przesłanki do nabycia wnioskowanego przez ubezpieczonego prawa muszą być spełnione wszystkie łącznie w chwili złożenia wniosku, najpóźniej w dniu wydania decyzji przez organ rentowy. Wnioskodawca składając wniosek o emeryturę w dniu 18 stycznia 2018 r. nie rozwiązał umowy o pracę. Przy czym sądowi pierwszej instancji nie uszło uwadze, że w niniejszej sprawie faktycznie spornym jest także okres wykonywania pracy przez ubezpieczonego w szczególnych warunkach. Jednak wbrew stanowisku skarżącego sąd pierwszej instancji po bezspornym ustaleniu, że apelujący nie rozwiązał umowy o pracę na dzień złożenia wniosku o emeryturę słusznie uznał, iż niespełnienie tego warunku uniemożliwia dalsze rozpoznawanie sprawy i prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczność wykonywania przez ubezpieczonego w szczególnych warunkach przez okres ponad 15 lat. Takie bowiem ustalenie, wobec nie rozwiązania umowy o pracę, nie doprowadziłoby do zmiany zaskarżonej decyzji postulowanej przez skarżącego, a jedynie powodowałoby nieuzasadnione przedłużenie postępowania. Okoliczność ta będzie badana zarówno przez organ rentowy, jak i Sąd wówczas, gdy ubezpieczony zdecyduje się na ponowne ubieganie się o prawo do emerytury pomostowej jednak po rozwiązaniu umowy o pracę na dzień złożenia ponownego wniosku w organie rentowym.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że skoro rozwiązanie umowy o pracę jest ustawowym warunkiem nabycia prawa do emerytury pomostowej to w sprawie zachowuje aktualność utrwalony w orzecznictwie pogląd, że musi być on spełniony w chwili ubiegania się o świadczenie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., I PK 309/07, OSNAP 2009/23-24/308 i z dnia 5 maja 2011 r., II PK 282/10, OSNP 2012/11-12/140; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 marca 2012 r., III A U 1487/11, POSAG 2012/3/99-122).

Zestawienie wymogów określonych w art. 4 i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych z realiami rozpoznawanej sprawy nakazuje stwierdzić, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego jest w pełni zasadny i oparty o obowiązujące przepisy prawa. Skoro ubezpieczony bezspornie nie rozwiązał umowy o pracę przed wystąpieniem o emeryturę pomostową, to sąd pierwszej instancji nie był zobowiązany do badania, czy ubezpieczony spełnia kolejne przesłanki do nabycia wnioskowanego prawa. Takie postępowanie Sądu Okręgowego jest zgodne z postulatem szybkiego i sprawnego orzekania. Niespełnienie choćby jednego z warunków, tak jak w niniejszej sprawie, było wystarczające, aby rozstrzygnąć spór i stwierdzić, że decyzja organu rentowego, odmawiająca przyznania emerytury pomostowej, była w pełni zasadna i prawidłowa. W tych okolicznościach zarzut naruszenia prawa procesowego należało uznać

za chybiony albowiem na mocy art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej powstaje z dniem spełnienia łącznie wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Kierując się wykładnią językową i funkcjonalną art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, jakichkolwiek wątpliwości nie mogło budzić przyjęcie, iż wnioskodawca ani na dzień wydania zaskarżonej decyzji (12.02.2018 r.), ani wyrokowania Sądu I instancji (18.05.2018 r.) nie spełniał wszystkich przesłanek do nabycia prawa do emerytury pomostowej, gdyż nie rozwiązał stosunku pracy, to tym samym nie powstało po jego stronie prawo do przedmiotowego świadczenia. Prawo do emerytury pomostowej powstaje ex lege w dniu spełnienia ustawowych warunków i jedynie kumulatywne spełnienie wszystkich przesłanek koniecznych do nabycia uprawnień emerytalnych wskazanych w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych uzasadnia nabycie prawa do tego świadczenia.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów skarżącego to również są chybione. Słusznie Sąd Okręgowy uznał, że decyzja organu rentowego może dotyczyć (m.in.) prawa do świadczenia czy też wysokości świadczenia, natomiast nie może ustalać (nawet dla przyszłych celów emerytalno-rentowych) poszczególnych przesłanek warunkujących prawo bądź wymiar świadczenia. Istotę sporu w niniejszej sprawie stanowiło ustalenie, czy wnioskodawca spełnił przesłanki uprawniające do nabycia emerytury pomostowej, a w szczególności, czy spełnił przesłanki określone w art. 4 i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych treść decyzji organu rentowego wyznacza zakres rozpoznania i rozstrzygnięcia sądu. Natomiast istota decyzji organu rentowego polega na rozstrzygnięciu o prawie do konkretnego świadczenia (lub o jego wysokości) jako całości, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo. Sąd stwierdzający spełnienie przez ubezpieczonego jednego lub więcej warunków powstania prawa do świadczenia, nie może ustalić tego w sentencji wyroku, przy jednoczesnym oddaleniu odwołania ubezpieczonego od niekorzystnej dla niego decyzji organu rentowego (tak: wyrok SN z dnia 15 grudnia 2000 r., II UKN 147/00, OSNP 2002/16/389). Skoro w rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że do rozwiązania stosunku pracy nie doszło i był on nadal kontynuowany, to nie wystąpiła jedna z przesłanek warunkujących prawo do emerytury pomostowej. Już z tego względu oddalenie odwołania ubezpieczonego było uzasadnione. Należy też wskazać, że ubezpieczony, składając do organu rentowego "wniosek o emeryturę pomostową" domagał się przyznania mu tego świadczenia, a nie ustalenia prawa do niej pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy. Nie jest dopuszczalne w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia i przyznającego to świadczenie pod warunkiem spełnienia pozostałych przesłanek w przyszłości. Należy ponadto stwierdzić, że wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa jest dopuszczalny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjątkowo i tylko wówczas, gdy przepis tak stanowi, np. w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, obowiązku opłacania składek, zwrotu nienależnego świadczenia. Regułą jest zatem, że sąd ubezpieczeń społecznych w trybie rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego przyznaje konkretne świadczenie lub określa jego wysokość (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, niepubl.).

Mając na uwadze powyższe orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 385 k.p.c. punkt I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania za II instancję Sąd Apelacyjny orzekł w oparciu o zasadę wynikającą z art. 98 k.p.c., tj. odpowiedzialności za wynik postępowania. Organ rentowy na rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia wnioskował o zasądzenie na rzecz ZUS kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed drugiej instancji według norm przepisanych. Wobec powyższego, odwołujący jako strona przegrywająca spór obowiązana jest do zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego - o czym orzeczono w pkt II sentencji wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. art. 99 k.p.c. i § 9 ust. 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2018.265 j.t.). punkt I sentencji wyroku.

SSA Alicja Sołowińska SSA Teresa Suchcicka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka